

JAMIYAT HAYOTIDA SIYOSIY PARTIYALAR FAOLIYATIDAGI MUAMMOLAR TAHLILI

Norboyev Sardor Qavmiddinovich

TDYU magistranti

Tel: +998905131403

sardornorboyev1403@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8054742>

Nonverbal communication refers to the use of body language, facial expressions, and other Tabiiyki, zamon bilan hamnafas yashashga intiladigan xalqimiz uchun ijtimoiy hayotni raqamlashtirish, innovatsion g'oyalar asosida yangi strategiyani ishlab chiqish ham davlat hokimiyati asosiy bo'g'ini bo'lmish parlamentga borib taqaladi. Bu boradagi ishlarni jadallashtirish boisi bilan ham demokratik institutlar mustahkamlanib bormoqda. Bu shubhasiz, siyosiy partiya bilan izohlanadi. Siyosiy plyuralizm, ko'ppartiyaviylik, so'z erkinligi va boshqa muhim huquqiy bo'ginlar yanada mustahkamlanmoqda.

Biroq, tanganing ikkinchi tomoni bor deganlaridek, bu borada muammolar ham yetarlicha topiladi. Ya'ni siyosiy partiyalar parlamentni shakllantirishida, saylovlar jarayonida va siyosiy hayotda ishtiroki borasida muammolar ham yuzaga kelmoqda va ularni hal qilish har doimgiday dolzabligini saqlab turibdi.

Demak, parlamentdagi ishtiroki, vakillik organlarida ishtiroki bo'yicha, u yerdagi siyosiy partiyalarni faoliyatini tashkil etish bo'yicha muammolarga to'xtaladigan bo'lsak, birinchi navbatda ularning vakillik organlaridagi faoliyati ko'z oldimizga keladi.

Xususan, ayni vaqtda siyosiy partiyalarning oliy vakillik organida partiya fraksiyalarining qonun ijodkorligi sohasidagi faolligi ko'ngildagidek emas. Zero, o'tkazilayotgan ijtimoiy so'rovnomalarda ham siyosiy partiyalarni bu boradagi harakatlari talab darajasida emas va bir qancha huquqiy soha olimlarining diqqat markazida turibdi. Shu sababli ham ularning bu borada faolligini oshirish uchun rag'batlantiruvchi yangi, zamonaviy huquqiy mexanizmni qonunchiligimizga joriy etish maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Demak, siyosiy partiyalarning parlamentdagi ishtiroki, vakillik organlaridagi faoliyati bilan bog'liq bo'lgan sohani yanada modernizatsiya qilish bo'yicha A. Saytbekov , La Plombara, M.Vayner kabi ko'plab tadqiqotchi olimlar siyosiy partiyalarning oliy vakillik organlaridagi ishtirokini takomillashtirish borasida tadqiqotlar olib borgan.

Bundan tashqari, rivojlangan davlatlar: Germaniya va Finlandiya davlatlari tajribasiga qaraydigan bo'lsak, siyosiy partiyalarning oliy vakillik organlarida ishtirokini modernizatsiyasini ko'rish mumkin. Buni tajribani mamlakatimizga olib kirishimiz darkor. Siyosiy partiyalarni parlament doirasidagi bahs munozalarini ommaviy axborot vositalariga va ijtimoiy tarmoqlarda muntazam namoyish etib borish. Bu borada O'zbekistonda muammo bor.

Masalan, Germaniyada Bundestagda fraksiyalar va partiya guruhlar doimiy ravishda parlament faoliyatiga doir masalalarni keng jamoatchilik vakillariga, xalqqa yetkazib turadi.

Finlandiyada esa, partiya fraksiyalarining seminar-treninglari, qonun loyihasi muhokamalari jarayonida ishtiroki, televideniya va boshqa ijtimoiy tarmoqlarda doimiy tarzda yortilib boriladi va hattoki sharhlovchilar tomonidan tahlil etib boriladi.

Keyingi muammoli holatlardan biri bu, tahlillar shuni ko'rsatib turibdiki, siyosiy partiyalar

fraksiyalari va deputatlarning qonunchilik tashabbuskorligi bo'yicha faoliyati doirasi ham zamon talablariga mos emas. Misol uchun, 2015 – 2017 yillarda parlamentimiz tomonidan 60 ga yaqin qonun qabul qilingan bo'lsada, partiya fraksiyalarining tashabbusi bilan qabul qilingan bitta ham qonun yo'q. Bu achinarli muammoli holatlardan biri.

Shuningdek, siyosiy partiyalarning vakillik organlarida ishtirokini mahalliy darajada oladigan bo'lsak, ularning mahalliy kengashlarda ishtirokini nazarda tutadi. Bu borada O. Bobojonov o'zining ilmiy ishida siyosiy partiyalarning mahalliy kengashlarda ya'ni Xalq deputatlari viloyat, tuman, shahar kengashlarida ishtiroki va faoliyatini yoritib bergan.

Xususan, O. Bobojonov mazkur holatga shunday ta'rifni taklif etadi:

“Mahalliy davlat hokimiyati vakillik organlarida siyosiy partiyalar ishtiroki deganda ularning partiya guruhlarini orqali mazkur organlarda partiya va saylovchilar manfaatini ifodalash maqsadida muayyan qo'mita yoki komissiyalarni shakllantirish, mahalliy davlat hokimiyati organlari rahbarlarini vazifasiga tayinlash va ozod etish bo'yicha takliflar kiritish, ijro hokimiyati organlari va mansabdor shaxslariga so'rov bilan murojaat qilish va ularning hisobotlarini eshitish, hududlarni rivojlantirish dasturlari va normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqish yuzasidan takliflar kiritishga qaratilgan faoliyati tushuniladi”.

Mahalliy kengashlarda siyosiy partiyalarning faoliyatidagi muammolardan biri bu – xalq deputatlari Kengashlari tomonidan viloyat, tuman, shaharlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha dasturlarni ishlab chiqishda va shuningdek, Kengash qarorlari loyihalarini tayyorlashda siyosiy partiya fraksiyalarining faolligi juda past. Buni takomillashtirish va rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar kompleksi ishlab chiqish lozim.

Siyosiy partiyalarning saylov jarayonlari bilan bog'liq bo'lgan va ko'pchilik tomonidan iliq kutib olinmaydigan muammoli holatlaridan biri bu – saylovoldi tashviqot-targ'ibot ishlarida saylovdan oldin bergan vadalarini deyarli bajarmasligi bu judayam ayanchli muammolardan biri sanaladi.

Shavkat Mirziyoyev bugungi kunda siyosiy partiyalar o'z elektoratiga bergan va'dalarini, saylovoldi dasturlarini to'la va samarali bajarmayotganini, ular hanuzgacha mamlakatimiz ijtimoiy-siyosiy hayotida, fuqarolar ongida o'zining mustahkam o'rnini egallay olmaganini qayd etib o'tdi.

Qayd etildiki, siyosiy partiyalar va Oliy Majlis Qonunchilik palatasi faoliyatida partiya fraksiyalari tomonidan ustuvor maqsad va vazifalarni amalga oshirishga qaratilgan aniq taklif va tashabbuslar deyarli ko'rinmayapti.

Davlat rahbari mamlakatdagi 4 partiya — O'zbekiston Xalq-demokratik partiyasi, «Milliy tiklanish» partiyasi, «Adolat» Sotsial-demokratik partiyasi hamda Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati - O'zbekiston liberal-demokratik partiyasi faoliyatidagi kamchiliklarni sanab o'tdi.

Masalan, o'zini pensionerlar, kam ta'minlangan aholi qatlamlari manfaatlari himoyachisi sifatida namoyon etuvchi XDP ularning turmush darajasini oshirish, ijtimoiy faolligini kuchaytirish, davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirishdagi ishtirokini qo'llab-quvvatlash borasida ko'zga ko'rinarli tashabbuslar bilan chiqmayapti.

Milliy tiklanish partiyasi milliy meros va qadriyatlarni tiklash, yanada boyitish, turizm sohasini rivojlantirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Ammo amalda bu sohadagi qonunchilikni takomillashtirish, mavjud qonunlar ijrosini nazorat qilish yuzasidan yetarlicha faollik ko'rsatmayapti.

Adolat partiyasi esa ijtimoiy adolat, ilm-fan, ta'lim-tarbiya va sog'liqni saqlash yo'nalishlarida aholi manfaatlarini himoya qilish shiori ostida faoliyat yuritadi. Lekin bu partiya ham, prezident so'zlariga ko'ra, mazkur sohalarda, xususan, jamiyatda qonun va adolat ustuvorligini, yoki aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish va uni dori-darmon bilan ta'minlash bo'yicha tashabbuskorlik qilmadi.

Ma'ruzada qayd etilganidek, mamlakatdagi yetakchi partiya hisoblanmish O'zLiDeP ham elektorat kutganichalik faoliyat ko'rsatmayapti.

Tadbirkorlar va ishbilarmonlar, fermerlar, xususiy mulk, jumladan, intellektual mulk egalari huquq va manfaatlarini himoya qilishni maqsad qilgan ushbu partiya yangi tashabbus va takliflar bilan maydonga chiqmayapti.

Har qanday siyosiy partiya zamon bilan hamnafas bo'lib, uning o'tkir talablariga javob bergan taqdirdagina siyosiy kuch sifatida yashay oladi", dedi prezident.

Prezident partiyalar tegishli vazirliklar va idoralar faoliyati ustidan o'z vakillik organlaridagi fraksiya va partiya guruhlar orqali parlament va deputatlik nazoratini samarali amalga oshirmayotganini ta'kidladi.

"Har bir siyosiy partiya o'z dasturidagi vazifalardan kelib chiqib, nazorat qilinadigan qo'mita va vazirliklarni aniqlab olishi, ular bilan tizimli ishlashi zarur", dedi davlat rahbari.

Shuningdek, partiyalar xalq bilan muloqot, yoshlar bilan ishlash hamda OAV bilan hamkorlikdagi faoliyati tanqid qilindi. Partiya nashrlarining kam adadliliigi ularda dolzarb muammolar yoritilmayotgani bilan bog'liqligi aytib o'tildi. Bu kabi muammoli holatlar jamiyat hayotidagi siyosiy partiyalarning faoliyatiga ulkan to'siq bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa shuki, bu muammolarning barchasi xalq va siyosiy partiya o'rtasida ishonchning kamayishiga va siyosiy partiyalarning mamlakat ijtimoiy – siyosiy hayotida roli va ahamiyatining pasayishiga xizmat qilishi mumkin.

References:

1. Сайтбеков Айдар Муталикович. Цели и основнѣ направления модернизации // Символ науки. 2016. №3-4.
2. La Plombara., Weiner M. Political parties and political development. (SPD-6). – Princeton University Press, 2015.
3. Bobojonov A.D. Mahalliy davlat hokimiyati vakillik organlari faoliyatida siyosiy partiyalar ishtirokini takomillashtirishning tashkiliy-huquqiy masalalari / Yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiya avtoreferati. – T., 2020.
4. Sh. Mirziyoyevning senatorlar, deputatlar, va siyosiy partiya vakillari bilan uchrashuvi. 2017 yil 12 iyul. // <https://kun.uz/uz/85077446?q=%2Fuz%2F85077446>